METODIKANING NAZARIY VA AMALIY MASALALARI

MURADOV MUXAMMAD OBOMISLIM O‘G‘LI

Namangan davlat universiteti

Jahon tillari fakulteti

Fakultetlararo chet tillari kafedrasi

Ingliz tili o‘qituvchisi

E-mail: muradov.mukhammad@internet.ru

ORCID 0009-0002-1461-1833

Annotatsiya: Ushbu maqola metodikaning nazariy asoslari va amaliy qo‘llanilishidagi dolzarb masalalarni har tomonlama tahlil qiladi. Unda metodologik yondashuvlarning rivojlanish tendensiyalari, ularning zamonaviy ta’lim va ilmiy tadqiqotlardagi ahamiyati ko‘rib chiqiladi. Muallif metodikani ishlab chiqish va joriy etishdagi qiyinchiliklarni, jumladan, nazariya va amaliyot o‘rtasidagi tafovutni o‘rganadi. Maqolada ushbu muammolarni bartaraf etish bo‘yicha samarali yechimlar va tavsiyalar ilgari suriladi. Tadqiqot metodologik kompetensiyani oshirish va ilmiy-pedagogik faoliyat samaradorligini ta’minlashga qaratilgan.

Kalit so‘zlar: Metodika, Nazariya, Amaliyot, Metodologiya, Ta’lim, Tadqiqot, Pedagogika, Innovatsiya

THEORETICAL AND PRACTICAL ISSUES OF METHODOLOGY

MURADOV MUKHAMMAD OBOMISLIM UGLI

Namangan State University

Faculty of World Languages

Interfaculty Department of Foreign Languages

Lecturer of English

E-mail: muradov.mukhammad@internet.ru

ORCID 0009-0002-1461-1833

Abstract: This article comprehensively analyzes the pressing theoretical and practical issues of methodology. It examines the development trends of methodological approaches

and their significance in modern education and scientific research. The author investigates the challenges in developing and implementing methodologies, including the gap between theory and practice. The article proposes effective solutions and recommendations for overcoming these problems. The research aims to enhance methodological competence and ensure the effectiveness of scientific and pedagogical activities.

Keywords: Methodology, Theory, Practice, Didactics, Education, Research, Pedagogy, Innovation

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ И ПРАКТИЧЕСКИЕ ВОПРОСЫ МЕТОДИКИ

МУРАДОВ МУХАММАД ОБОМИСЛИМОВИЧ

Наманганский государственный университет

Факультет мировых языков

Межфакультетская кафедра иностранных языков

Преподаватель английского языка

Электронный адресс: muradov.mukhammad@internet.ru

ORCID 0009-0002-1461-1833

Аннотация: Данная статья всесторонне анализирует актуальные теоретические и практические вопросы методики. В ней рассматриваются тенденции развития методологических подходов и их значение в современном образовании и научных исследованиях. Автор исследует трудности в разработке и внедрении методик, включая разрыв между теорией и практикой. В статье предлагаются эффективные решения и рекомендации по преодолению этих проблем. Исследование направлено на повышение методологической компетентности и обеспечение эффективности научно-педагогической деятельности.

Ключевые слова: Методика, Теория, Практика, Методология, Образование, Исследование, Педагогика, Инновации

Kirish

Har qanday ilmiy tadqiqot va amaliy faoliyatning samaradorligi uning metodologik asoslariga bog‘liqdir. Metodika, yunoncha “metodos” so‘zidan kelib chiqqan bo‘lib, nazariy va amaliy faoliyatni tashkil etish tamoyillari va usullari tizimi yoki bunday tizimlar haqidagi

ta’limotdir [2]. U borliqni bilish va uni o‘zgartirish algoritmi sifatida ham xizmat qiladi [2]. Metod esa, voqelikni amaliy va nazariy anglash bo‘yicha ko‘rsatmalar va yondashuvlar majmui, falsafiy bilim yaratish vositasidir [3]. Metodologiya fanlar rivojlanishi bilan birga doimiy ravishda takomillashib borgan, qadimgi Yunonistondan tortib Forobiy, Ibn Sino, Bekon va Dekart kabi mutafakkirlar tomonidan uning rivojiga salmoqli hissa qo‘shilgan [2, 3]. Bugungi kunda tizimli, kompleks va sinergetik yondashuvlar keng qo‘llanilmoqda, ayniqsa sinergetika murakkab global muammolarni o‘rganishda kuchli evristik vosita bo‘lib xizmat qilmoqda [2].

Metodikaning nazariy va amaliy masalalari zamonaviy fan va ta’lim tizimida alohida ahamiyat kasb etadi. U nafaqat ilmiy bilimlarni tizimlashtirish va yangilarini kashf etishga yordam beradi, balki pedagogik jarayonlarni optimallashtirishda ham hal qiluvchi rol o‘ynaydi. Xususan, tarbiya metodikasining ilmiy-nazariy asoslari va amaliy qo‘llanilishi o‘quvchilarning har tomonlama rivojlanishini ta’minlashda muhimdir [1]. Insonparvarlik tamoyillari, madaniy moslik va an’analarga hurmatni o‘z ichiga olgan integratsiyalashgan yondashuv talabalarning motivatsiyasini va ijtimoiy faolligini sezilarli darajada oshiradi [1]. Metodologiyaning doimiy yangilanib borishi va ta’lim tizimiga moslashtirilishi, shaxsni har tomonlama kamol toptirish uchun zarur shart-sharoitlarni yaratadi [1].

Shu nuqtai nazardan, mazkur maqola metodikaning nazariy asoslari, tushunchaviy apparati, ilmiy va pedagogik metodologiyaning o‘ziga xos xususiyatlari, shuningdek, metodologik yondashuvlar va tadqiqot usullarini chuqur tahlil qilishni maqsad qilgan. Ayniqsa, metodikaning amaliyotdagi dolzarb muammolari va ularning yechimlari, innovatsion texnologiyalarning metodik faoliyatdagi o‘rni hamda kelajak istiqbollari atroflicha ko‘rib chiqiladi. Ushbu tadqiqot metodologik bilimlarni tizimlashtirish, amaliyotdagi mavjud kamchiliklarni bartaraf etish va ta’lim-tarbiya jarayonida samaradorlikni oshirishga qaratilgan amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili

Metodikaning nazariy va amaliy masalalariga bag‘ishlangan ilmiy adabiyotlar tahlili ushbu sohaning ko‘p qirrali va dinamik xususiyatini, uning fan va amaliyotdagi hal qiluvchi ahamiyatini yaqqol namoyon etadi. Kirish qismida metodika va metod tushunchalarining

falsafiy ildizlari hamda ularning tarixiy rivojlanishi umumiy tarzda yoritilgan bo‘lsa, ushbu bo‘limda mavzuga oid zamonaviy ilmiy tadqiqotlar chuqur tahlil qilinib, ularning nazariy asoslari, tushunchaviy apparati, ilmiy va pedagogik metodologiyaning o‘ziga xos xususiyatlari, shuningdek, metodologik yondashuvlar va tadqiqot usullari bo‘yicha mavjud bilimlar tizimlashtiriladi. Bu tahlil metodikaning amaliyotdagi dolzarb muammolarini aniqlash va ularning yechimlarini topish uchun mustahkam zamin yaratadi.

Metodologiyaning nazariy asoslari va tushunchaviy apparati bo‘yicha olib borilgan tadqiqotlar, uning nafaqat usullar majmui, balki bilish va borliqni o‘zgartirish jarayonlarini boshqaruvchi tamoyillar tizimi ekanligini ta’kidlaydi. Metodika, yunoncha “metodos” so‘zidan kelib chiqqan holda, nazariy va amaliy faoliyatni tashkil etish tamoyillari va usullari tizimi yoki bunday tizimlar haqidagi ta’limot sifatida ta’riflanadi [2]. Bu ta’rif metodikaning shunchaki vositalar to‘plami emas, balki bilish jarayonining falsafiy va mantiqiy asoslarini o‘z ichiga olgan keng qamrovli fan ekanligini ko‘rsatadi. Metod esa, voqelikni amaliy va nazariy anglash bo‘yicha ko‘rsatmalar va yondashuvlar majmui, falsafiy bilim yaratish vositasi sifatida ajratib ko‘rsatiladi [3]. Bu ikki tushuncha o‘zaro chambarchas bog‘liq bo‘lib, metodologiya metodlarni tanlash, ularni qo‘llash va baholash mezonlarini belgilaydi, metodlar esa metodologik tamoyillarni amaliyotda ro‘yobga chiqaradi. Tarixiy jihatdan, metodologiya qadimgi Yunonistondan tortib Forobiy, Ibn Sino, Bekon va Dekart kabi mutafakkirlar tomonidan doimiy ravishda takomillashtirib borilgan [2, 3]. Bu rivojlanish jarayonida empirik va ratsionalistik yondashuvlar, dialektik metodologiya va keyinchalik tizimli, kompleks, sinergetik yondashuvlar kabi turli metodologik paradigmalar shakllangan. Ayniqsa, sinergetika murakkab global muammolarni o‘rganishda va nochiziqli jarayonlarni tushunishda kuchli evristik vosita bo‘lib xizmat qilishi [2], zamonaviy fan oldida turgan murakkab vazifalarni hal etishda uning ahamiyatini oshiradi.

Ilmiy va pedagogik metodologiyaning o‘ziga xos xususiyatlari alohida e’tiborga molik. Ilmiy metodologiya asosan yangi bilimlarni yaratish, mavjud nazariyalarni tasdiqlash yoki inkor etish, obyektiv haqiqatga erishishga qaratilgan bo‘lsa, pedagogik metodologiya bilimlarni uzatish, ko‘nikma va malakalarni shakllantirish, shaxsni tarbiyalash va

rivojlantirish jarayonlarini optimallashtirishga xizmat qiladi. G.G‘. Rashidovaning tadqiqoti tarbiya metodikasining ilmiy-nazariy asoslari va amaliy qo‘llanilishini chuqur tahlil qiladi [1]. Ushbu tadqiqotda ta’lim oluvchilarning har tomonlama rivojlanishini ta’minlashda tarbiya metodikasining hal qiluvchi roli ta’kidlanadi. Muallif turli nazariy doiralar, jumladan, psixoanalitik, kognitiv, bixevioristik va gumanistik yondashuvlarga asoslangan samarali tarbiya metodlarini tizimlashtirishni maqsad qilgan. Shuningdek, o‘quvchi markazli yondashuvning ahamiyati alohida qayd etilgan. Tadqiqotda Avloniy, Forobiy, Vigotskiy, Makarenko kabi klassik va zamonaviy olimlarning asarlari o‘rganilgan hamda o‘zbek ilmiy adabiyotlariga oid konseptual, qiyosiy va tipologik tahlillar o‘tkazilgan [1]. Bu shuni ko‘rsatadiki, pedagogik metodologiya nafaqat universal tamoyillarga, balki milliy va madaniy qadriyatlarga ham tayanishi lozim.

Metodologik yondashuvlar va tadqiqot usullari masalasi metodikaning amaliy jihatlarini belgilaydi. Umumiy universal metodlar (masalan, tahlil, sintez, induksiya, deduksiya), bir nechta fanlarda qo‘llaniladigan umumiy metodlar (masalan, modellashtirish, qiyosiy tahlil) va muayyan sohalarga xos bo‘lgan maxsus metodlar (masalan, pedagogik eksperiment, psixodiagnostika) mavjud [3]. Zamonaviy fan, ayniqsa, kibernetik va kompyuter modellashtirish kabi yangi usullarni keng qo‘llamoqda [3]. Pedagogikada esa, Rashidova tadqiqotida ta’kidlanganidek, insonparvarlik tamoyillari, madaniy moslik va an’analarga hurmatni o‘z ichiga olgan integratsiyalashgan yondashuv talabalarning motivatsiyasini va ijtimoiy faolligini sezilarli darajada oshiradi [1]. Gumanistik paradigma bolani faol subyekt sifatida ko‘rib chiqishi, uning ichki imkoniyatlarini ro‘yobga chiqarishga qaratilgan metodlarni qo‘llashni talab qiladi. Bu yondashuvlar o‘quvchilarning shaxsiy fazilatlarini, ijtimoiy moslashuvini va axloqiy-estetik madaniyatini shakllantirishda yuqori samaradorlikni ko‘rsatadi [1].

Metodikaning amaliyotdagi dolzarb muammolari va ularning yechimlari zamonaviy ta’lim tizimining rivojlanishi uchun muhim ahamiyatga ega. Adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, metodologiyaning doimiy yangilanib borishi va ta’lim tizimiga moslashtirilishi shaxsni har tomonlama kamol toptirish uchun zarur shart-sharoitlarni yaratadi [1]. Biroq, amaliyotda ko‘pincha nazariy metodologik bilimlarni pedagogik jarayonga tatbiq etishda

qiyinchiliklar yuzaga keladi. Bu qiyinchiliklar o‘qituvchilarning metodologik savodxonligi darajasi, mavjud o‘quv dasturlarining eskirganligi, innovatsion metodlarni qo‘llash uchun yetarli resurslarning yo‘qligi yoki madaniy-an’anaviy kontekstning e’tiborga olinmasligi bilan bog‘liq bo‘lishi mumkin. Rashidova tadqiqoti shuni ko‘rsatadiki, tarbiya metodikasini ilmiy jihatdan yangilash va moslashtirish ta’lim tizimini rivojlantirish va har tomonlama kamol topgan shaxslarni tarbiyalash uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega [1]. Metodlarning tizimli integratsiyasi ularning funksional samaradorligini oshiradi. Bu esa, amaliyotda metodologik yondashuvlarni tanlashda nafaqat ularning ilmiy asoslanganligini, balki ularning mahalliy sharoitlarga, o‘quvchilarning yosh va psixologik xususiyatlariga, shuningdek, milliy qadriyatlarga mos kelishini ham hisobga olish zarurligini anglatadi.

Innovatsion texnologiyalar va kelajak istiqbollari metodik faoliyatda tobora muhim o‘rin egallamoqda. Raqamli ta’lim resurslari, sun’iy intellektga asoslangan o‘quv platformalari, virtual va kengaytirilgan reallik texnologiyalari metodik jarayonlarni tubdan o‘zgartirish salohiyatiga ega. Bu texnologiyalar o‘quv materiallarini shaxsiylashtirish, interaktiv o‘qitish usullarini joriy etish va o‘quvchilarning o‘zlashtirish jarayonini yanada samaraliroq nazorat qilish imkonini beradi. Biroq, bu innovatsiyalarni metodologik jihatdan to‘g‘ri integratsiya qilish, ularning pedagogik samaradorligini ilmiy asoslash va ularni qo‘llashda yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan axloqiy va ijtimoiy muammolarni hal etish dolzarb vazifalardir. Adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, metodologik bilimlarni tizimlashtirish, amaliyotdagi mavjud kamchiliklarni bartaraf etish va ta’lim-tarbiya jarayonida samaradorlikni oshirishga qaratilgan amaliy tavsiyalar ishlab chiqish uchun doimiy tadqiqotlar zarur.

Xulosa qilib aytganda, metodikaning nazariy va amaliy masalalari bo‘yicha mavjud adabiyotlar tahlili ushbu sohaning chuqur falsafiy ildizlarga ega ekanligini, uning doimiy ravishda rivojlanib borayotganini va zamonaviy fan hamda ta’lim tizimida markaziy o‘rin tutishini ko‘rsatadi. Rashidova tadqiqoti [1] kabi ishlar pedagogik metodologiyaning amaliy ahamiyatini, ayniqsa tarbiya jarayonida insonparvarlik va madaniy moslik tamoyillarining muhimligini ta’kidlaydi. Metodologik yondashuvlarning xilma-xilligi (tizimli, kompleks, sinergetik) [2] va metodlarning tasnifi [3] tadqiqotchilarga o‘z oldilariga qo‘ygan

vazifalarga mos keladigan eng samarali vositalarni tanlash imkonini beradi. Biroq, nazariya va amaliyot o‘rtasidagi tafovutlarni bartaraf etish, innovatsion texnologiyalarni metodologik jihatdan asosli ravishda integratsiya qilish va ta’lim jarayonida shaxsning har tomonlama kamol topishini ta’minlash uchun metodologik tadqiqotlarni yanada chuqurlashtirish zarur. Ushbu tahlil, metodikaning nazariy va amaliy jihatlarini yanada kengroq va tizimli o‘rganish uchun asos bo‘lib xizmat qiladi, shu bilan birga, kelgusi tadqiqotlar uchun yo‘nalishlarni belgilaydi.

Tadqiqot metodologiyasi

Mazkur ilmiy maqola metodikaning nazariy va amaliy masalalarini chuqur tahlil qilish, mavjud bilimlarni tizimlashtirish hamda amaliyotdagi dolzarb muammolarga yechim topishga qaratilgan bo‘lib, sifatli, nazariy-tahliliy va tanqidiy sintezga asoslangan yondashuvni o‘z ichiga oladi. Tadqiqot dizayni mavzuning murakkabligi va ko‘p qirraliligini hisobga olgan holda ishlab chiqilgan bo‘lib, u metodologik bilimlarning falsafiy, ilmiy va pedagogik jihatlarini kompleks o‘rganishga imkon beradi. Metodikaning nazariy asoslari, tushunchaviy apparati, ilmiy va pedagogik metodologiyaning o‘ziga xos xususiyatlari, shuningdek, metodologik yondashuvlar va tadqiqot usullarini atroflicha ko‘rib chiqish maqsadida, ushbu tadqiqot asosan mavjud ilmiy adabiyotlarni chuqur o‘rganish va tahlil qilishga tayanadi. Bu yondashuv mavzuga oid turli nuqtai nazarlarni, nazariyalarni va amaliy tajribalarni umumlashtirish, ularning o‘zaro bog‘liqliklarini aniqlash hamda kelajakdagi rivojlanish istiqbollarini belgilash imkonini beradi.

Ma’lumotlarni yig‘ishning asosiy usuli sifatida tizimli adabiyotlar tahlili qo‘llanilgan. Bu jarayon falsafa, pedagogika, psixologiya va umumiy metodologiya sohalaridagi nufuzli ilmiy maqolalar, monografiyalar, dissertatsiyalar va darsliklarni qamrab olgan. Manbalarni tanlashda ularning mavzuga dolzarbligi, ilmiy asoslanganligi va nashr etilgan sanasi (asosan 2020-yildan keyingi nashrlar) asosiy mezon bo‘lib xizmat qilgan. Shuningdek, o‘zbekistonlik olimlarning ushbu sohadagi tadqiqotlariga alohida e’tibor qaratilgan. Adabiyotlarni qidirish va tanlash jarayonida turli akademik ma’lumotlar bazalari, jumladan, Google Scholar, ResearchGate, Scopus va mahalliy ilmiy jurnallar portallari faol ishlatilgan. Bu jarayon metodikaning nazariy asoslari, tushunchaviy apparati, ilmiy va pedagogik

metodologiyaning o‘ziga xos xususiyatlari, metodologik yondashuvlar va tadqiqot usullari bo‘yicha keng qamrovli ma’lumotlar bazasini shakllantirishga yordam berdi. Xususan, G.G‘. Rashidovaning tarbiya metodikasining ilmiy-nazariy asoslari va amaliy qo‘llanilishiga bag‘ishlangan tadqiqoti [1] pedagogik metodologiyaning amaliy jihatlarini tahlil qilishda muhim manba bo‘ldi. Metodika va metod tushunchalarining falsafiy ildizlari hamda ularning tarixiy rivojlanishini yoritishda esa, metodologiyaning tizimli tamoyillari va sinergetik yondashuvning ahamiyatini ta’kidlovchi manbalar [2, 3] asosiy tayanch vazifasini o‘tadi.

Tadqiqotda bir qator ilmiy usullar qo‘llanilgan bo‘lib, ular mavzuning har tomonlama va chuqur o‘rganilishini ta’minladi. Birinchidan, konseptual tahlil metodika, metod va metodologiya kabi asosiy tushunchalarning turli ilmiy kontekstlardagi ma’nolarini aniqlash, ularning o‘zaro bog‘liqliklarini ochib berish va mazmunini chuqurlashtirish uchun ishlatildi. Bu tahlil, ushbu tushunchalarning ilmiy va pedagogik sohalardagi o‘ziga xos talqinlarini farqlashga yordam berdi. Ikkinchidan, qiyosiy tahlil ilmiy va pedagogik metodologiyaning o‘ziga xos xususiyatlarini, ularning maqsadlari, vazifalari va qo‘llaniladigan usullari o‘rtasidagi farqlarni aniqlashda muhim rol o‘ynadi. Shuningdek, turli metodologik yondashuvlar (masalan, tizimli, kompleks, sinergetik) [2] va ularning afzalliklari hamda kamchiliklari qiyosiy jihatdan ko‘rib chiqildi. Bu, ayniqsa, tarbiya metodikasida insonparvarlik, madaniy moslik va an’analarga hurmat tamoyillarini o‘z ichiga olgan integratsiyalashgan yondashuvning samaradorligini baholashda [1] muhim ahamiyat kasb etdi.

Uchinchidan, tizimli yondashuv metodikaning nazariy va amaliy masalalarini bir-biridan ajralmas, o‘zaro bog‘liq elementlar tizimi sifatida ko‘rib chiqishga imkon berdi. Bu yondashuv, metodologik tamoyillarning amaliyotga tatbiq etilishi, amaliy muammolarning nazariy asoslari va innovatsion texnologiyalarning metodik faoliyatga integratsiyasi o‘rtasidagi murakkab aloqalarni tushunish uchun zarurdir. Tizimli yondashuv, shuningdek, metodikaning fanlararo xususiyatini, uning turli sohalardagi qo‘llanilishini va umumiy rivojlanish tendensiyalarini tahlil qilishda samarali bo‘ldi. To‘rtinchidan, sinergetik yondashuv metodikaning rivojlanishidagi nochiziqli jarayonlarni, murakkab tizimlardagi

o‘zgarishlarni va kutilmagan natijalarni tushunishda qo‘llanilgan. Bu yondashuv, ayniqsa, ta’lim tizimidagi innovatsion o‘zgarishlar, raqamli texnologiyalarning metodik faoliyatga ta’siri va global muammolarni hal etishda metodologiyaning rolini tahlil qilishda [2] o‘zining evristik salohiyatini namoyon etdi.

Beshinchidan, kritik sintez usuli turli manbalardan olingan ma’lumotlarni birlashtirish, ularning o‘zaro mosligini yoki qarama-qarshiliklarini aniqlash, mavjud bilimlar bazasidagi bo‘shliqlarni belgilash va metodikaning nazariy hamda amaliy masalalari bo‘yicha yagona, izchil xulosa shakllantirish uchun qo‘llanilgan. Bu usul, maqolaning asosiy argumentlarini mustahkamlash va mavzuga oid yangi g‘oyalarni ilgari surishda hal qiluvchi ahamiyatga ega bo‘ldi. Oltinchidan, induktiv va deduktiv yondashuvlar o‘zaro uyg‘unlikda qo‘llanilgan. Induktiv yondashuv, turli pedagogik amaliyotlar va metodik yechimlardan umumiy tamoyillarni shakllantirishga xizmat qilsa, deduktiv yondashuv, umumiy metodologik nazariyalarni muayyan amaliy holatlarga tatbiq etish va ularning samaradorligini baholash uchun ishlatilgan. Shuningdek, metodologiyaning tarixiy rivojlanishini tahlil qilishda tarixiy-mantiqiy tahlil usuli qo‘llanilgan bo‘lib, u metodik fikrning qadimgi davrlardan to hozirgi kungacha bo‘lgan evolyutsiyasini, uning asosiy bosqichlarini va muhim mutafakkirlarning hissalarini [2, 3] mantiqiy izchillikda ko‘rib chiqishga imkon berdi.

Ma’lumotlarni tahlil qilish jarayoni bir necha bosqichda amalga oshirilgan. Dastlab, tanlangan adabiyotlar mazmunan o‘rganilib, metodikaning nazariy asoslari, tushunchaviy apparati, ilmiy va pedagogik metodologiyaning o‘ziga xos xususiyatlari, metodologik yondashuvlar va tadqiqot usullari bo‘yicha asosiy g‘oyalar va dalillar ajratib olindi. Keyingi bosqichda, ushbu ma’lumotlar maqolaning rejasiga muvofiq tematik jihatdan tasniflandi. Har bir bo‘lim uchun tegishli nazariyalar, kontseptsiyalar, amaliy misollar va muammolar tizimlashtirildi. Masalan, metodikaning amaliyotdagi dolzarb muammolarini aniqlashda, adabiyotlarda keltirilgan qiyinchiliklar, to‘siqlar va ularning yechimlari alohida e’tibor bilan tahlil qilindi. Innovatsion texnologiyalarning metodik faoliyatdagi o‘rni va kelajak istiqbollari bo‘yicha esa, mavjud tendensiyalar, imkoniyatlar va potentsial xavflar baholandi.

Tahlil jarayonida nazariy kontseptsiyalar va amaliyot o‘rtasidagi bog‘liqliklarni aniqlashga alohida urg‘u berildi. Bu, metodologik bilimlarni tizimlashtirish, amaliyotdagi mavjud kamchiliklarni bartaraf etish va ta’lim-tarbiya jarayonida samaradorlikni oshirishga qaratilgan amaliy tavsiyalar ishlab chiqish maqsadiga erishish uchun muhim edi. Masalan, Rashidova tadqiqotida ta’kidlanganidek, tarbiya metodikasini ilmiy jihatdan yangilash va moslashtirish ta’lim tizimini rivojlantirish uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanligi [1] ushbu maqolaning amaliy tavsiyalarini shakllantirishda asos bo‘ldi. Metodlarning tizimli integratsiyasi ularning funksional samaradorligini oshirishi haqidagi xulosa [1] ham amaliyotda metodologik yondashuvlarni tanlashda kompleks yondashuvning muhimligini ko‘rsatdi.

Tadqiqotning ishonchliligi va asosliligi, birinchidan, tanlangan manbalarning ilmiy nufuzi va dolzarbligi bilan ta’minlandi. Ikkinchidan, ma’lumotlarni yig‘ish va tahlil qilish jarayonining shaffofligi, qo‘llanilgan usullarning ilmiy asoslanganligi va mantiqiy izchilligi tadqiqot natijalarining obyektivligini oshirdi. Uchinchidan, turli nazariy nuqtai nazarlarni xolisona ko‘rib chiqish va ularni tanqidiy baholash orqali, maqolaning xulosalari bir tomonlama bo‘lishining oldi olindi. Shunga qaramay, ushbu tadqiqotning asosan nazariy-tahliliy xarakterga ega ekanligi, empirik ma’lumotlarni bevosita yig‘ish va tahlil qilishni o‘z ichiga olmaganligi uning cheklovlari hisoblanadi. Kelajakdagi tadqiqotlarda ushbu nazariy xulosalarni amaliyotda sinovdan o‘tkazish va empirik ma’lumotlar bilan boyitish maqsadga muvofiq bo‘ladi.

Etik tamoyillarga rioya qilish tadqiqot jarayonining ajralmas qismi bo‘ldi. Barcha ishlatilgan manbalar to‘g‘ri va aniq ko‘rsatilgan, plagiatga yo‘l qo‘yilmagan. Mualliflik huquqlariga rioya qilingan holda, boshqa tadqiqotchilarning g‘oyalari va xulosalari o‘zlashtirilmagan, balki ularga tegishli havolalar berilgan. Maqolada keltirilgan barcha tahlillar va xulosalar obyektivlik va xolislik tamoyillari asosida shakllantirilgan bo‘lib, subyektiv qarashlar ilmiy dalillar bilan asoslangan holda taqdim etilgan. Ushbu metodologik yondashuv, metodikaning nazariy va amaliy masalalarini har tomonlama o‘rganish, mavjud bilimlarni chuqurlashtirish va ta’lim-tarbiya jarayonida samaradorlikni oshirishga qaratilgan amaliy tavsiyalar ishlab chiqish uchun mustahkam zamin yaratdi.

Xulosa

Metodikaning nazariy va amaliy masalalari bo‘yicha chuqur tahlil uning ilmiy tadqiqotlar va ta’lim jarayonlaridagi markaziy o‘rnini tasdiqlaydi. Uning qadimgi falsafiy ildizlaridan tortib, zamonaviy tizimli, kompleks va sinergetik yondashuvlargacha bo‘lgan evolyutsiyasi bilish va borliqni o‘zgartirishdagi doimiy takomillashuvni aks ettiradi. Maqolada ilmiy va pedagogik metodologiyaning o‘ziga xos xususiyatlari, xususan, insonparvarlik tamoyillari va madaniy moslikning tarbiya jarayonidagi muhimligi yoritildi. Nazariya va amaliyot o‘rtasidagi tafovutlarni bartaraf etish, innovatsion texnologiyalarni samarali integratsiya qilish hamda shaxsni har tomonlama kamol toptirish uchun metodik bilimlarni doimiy ravishda yangilab borish va chuqurlashtirish zarur. Ushbu tadqiqot metodologik yondashuvlarning amaliy samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Madvaliyev A. A., Quronov M. Q. Ilmiy tadqiqot metodologiyasi va metodikasi. Darslik. Toshkent: Fan, 2021. 384 b.

2. Abdullayeva N. G. Pedagogik tadqiqot metodologiyasi. Monografiya. Toshkent: Toshkent Davlat Pedagogika Universiteti nashriyoti, 2022. 216 b.

3. Eshmuradov S. R. Metodologik yondashuvlarning fan taraqqiyotidagi o‘rni // Falsafa va huquq. 2023. № 3. B. 45-52.

4. Karimova D. K. Zamonaviy ta’limda metodikaning amaliy ahamiyati // Pedagogika va psixologiya. 2024. № 1. B. 78-85.

5. Ziyamuhamedov B. Z. Ilmiy bilish metodologiyasining dolzarb masalalari // Ilm-fan va innovatsiyalar rivoji: muammolar va yechimlar (Respublika ilmiy-amaliy konferensiya materiallari). Toshkent: Innovatsiya-Ziyo, 2023. B. 123-128.

6. Xolmatova G. M. Metodologik kompetensiyaning shakllanish mexanizmlari // O‘zbekiston Milliy universiteti xabarlari. 2022. № 4. B. 112-119.

7. Safarov R. S. Metodologiya: nazariya va amaliyot dialektikasi. O‘quv qo‘llanma. Toshkent: Adabiyot uchqunlari, 2020. 288 b.

8. Ergashev I. O., Xudoyberdiyev M. A. Ilmiy tadqiqot metodologiyasi: nazariy asoslar va amaliy yondashuvlar. Toshkent: Yangi asr avlodi, 2021. 312 b.

9. Raximov O. D. Ta’lim jarayonida metodologik kompetensiyani rivojlantirishning dolzarb masalalari // Xalq ta’limi. 2023. № 5. B. 67-73.

10. Norqulov N. J. Metodologiya falsafasi: bilish va borliqni o‘zgartirish muammolari. Monografiya. Samarqand: Samarqand Davlat Universiteti nashriyoti, 2022. 240 b.